

М. Ю. Карпенко,

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, м. Одеса

ПРОЛЕГОМЕНИ ІНТЕРНЕТ-ОНОМАСТИКИ

У дослідженні робиться спроба проаналізувати онімичний простір Інтернету, а саме виокремити та схарактеризувати його основні одиниці та встановити певні лінгвальні особливості Інтернет-дискурсу.

Ключові слова: ономастика, онімичний простір, Інтернет-дискурс, сайтонім.

В исследовании делается попытка проанализировать ономастическое пространство интернета, а именно выделить и охарактеризовать его основные единицы и установить определенные лингвальные особенности интернет-дискурса.

Ключевые слова: ономастика, ономастическое пространство, интернет-дискурс, сайтоним.

An attempt is made to analyze the Internet onomastic space by singling out and characterizing its basic units together with establishing certain linguistic peculiarities of Internet discourse.

Key words: onomastics, onomastic space, Internet discourse, siteonym.

Дослідження сконцентровано на встановленні загальних закономірностей функціонування онімичних складових простору Інтернету. Цей напрямок дослідження видається **актуальним**, бо недовге існування Інтернет-дискурсу тільки починає викликати цікавість у науковців. В цьому дослідженні робиться спроба проаналізувати онімичний простір Інтернету, а саме виокремити та схарактеризувати його основні одиниці та встановити певні лінгвальні особливості Інтернет-дискурсу з огляду на його невід'ємну частину – ономастикон. **Мета** дослідження полягає у виділенні базових понять Інтернет-дискурсу, що уможливіть в свою чергу аналіз Інтернет-ономастикону. **Об'єкт** дослідження складають власні назви на позначення складових Інтернету. **Предмет** дослідження становить мовна природа власних назв на позначення складових Інтернету. **Матеріалом** дослідження слугували статистичні дані американської компанії *Alexa Internet, Inc.*, яка надає інформацію про популярність сайту, базуючись на цілій низці статистичних даних: кількість відвідувачів, приналежність відвідувачів до певної країни, ключові слова, які приводять відвідувачів на цей сайт, і т.д.

Інтернет-ономастикон є кардинально новим об'єктом дослідження в сучасному мовознавстві, що є цілком зрозумілим, якщо взяти до уваги новітність самого **Інтернету** – глобальної інформаційної мережі, що об'єднує менші мережі [2, с. 619]. Інтернет є складною структурою, для забезпечення функціонування якої потрібні різні види синхронної взаємодії великої кількості компонентів. Це зумовлено **рекурсивною** будовою Інтернету, який є архітектурою поєднаних між собою незалежних мереж, здатних бути інтегрованими в єдине ціле без зміни будь яких дочірніх мереж [22]. Розвинута система протоколів Інтернету виконує величезну роботу задля передачі даних. Цими даними можуть бути **веб-сторінки, файли або служба інформації** програм. Всесвітню павутину формують веб-сторінки, сукупності яких називаються **сайтами**.

В останній час відбувається інформаційна революція, яка в наслідок масової комп'ютеризації населення призвела до появи нової «інформаційної інфраструктури, так званої «інфосфери», що охоплює сукупність інформаційних процесів, пов'язаних із багатовимірними представленнями інформації, форм і методів її виробництва, кодування, збереження і передачі, а також місця людини у структурі цього кіберпростору» [15, с. 11]. Ця інфраструктура має свої власні мовні особливості, тобто свій власний дискурс, оскільки «більшість електронних інформаційних ресурсів є наборами текстів» [3, с. 11].

Досі немає визначеності у релевантній філологічній термінології через новітність Інтернету. Зустрічаємо «the text-based medium of the Internet» – тобто текстовий засіб Інтернету [27] чи навіть «cybersphere» – кіберсфера [21]. Слід відзначити, що існують дві точки зору на сутність дискурсу, до якого належать тексти Інтернету. Досить часто їх відносять до специфічного дискурсу, наприклад, до «політичного дискурсу у мережі Інтернет» [1], або до Інтернет-дискурсу, який «являє собою об'єкт, який ще недостатньо визнають, хоча його дослідження має бути пріоритетом через той факт, що глобальні комунікативні інструменти моделюють всю сучасну мову та культурну поведінку» [25 : 170]. Річ у тім, що матеріали Інтернету мають полікодовий характер, тому що «текстовий блок належить до сфери філології, програмне втілення і представлення текстових конструкцій в електронному нелінійному вигляді відноситься до сфери комп'ютерної комунікації та інформаційних систем, а мультимедіа... до сфери відповідальності дизайнерів і медіа-фахівців» [1, с. 4-5].

Ще однією точкою зору є поєднання цих двох типів дискурсу, як це робить О.І.П'єцух. Проаналізувавши різноманітні дефініції терміна **дискурс**, зокрема політичний, та його аспектів, дослідниця вважає електронний дискурс різновидом політичного. **Електронний дискурс** утворюється за гіпертекстовою моделлю і є «репрезентованою в електронному вигляді сукупністю текстів, організованою гіпертекстовим способом» [7, с. 16].

Згідно з визначенням О.О. Селіванової, **дискурс** – це «зразок мовної поведінки в певній соціальній сфері, що має відповідний набір змінних» [10, с. 120]. Нам представляється, що користувачі Інтернету формують власну соціальну сферу і демонструють в її межах мовну поведінку, характерну тільки для цієї сфери. Тому вважаємо за доцільне покористовуватися терміном **Інтернет-дискурс**.

В Інтернет-дискурсі знаходять вираження дві протилежні мовні універсалиї – **закон економії** і **закон надмірності** мовленнєвих зусиль. Завдяки закону економії мовленнєвих зусиль користувачі зменшують психомоторну активність шляхом ігнорування деяких законів граматики: відсутність капіталізації на початку

речення, відсутні коми і т.д. Завдяки закону надмірності мовленнєвих зусиль, користувачі часто виражають паравербальну інформацію безпосередньо в тексті, наприклад «[Обіймаю тебе] Як справи?», оскільки її неможна передати інакше в текстовому режимі Інтернет-комунікації [9, с. 164-165]. Для обґрунтування цієї думки звернемося до критеріїв виділення окремого дискурсу. Згідно з Д.Крісталом, окремий дискурс письмової мови може мати п'ять рівнів відмінностей [19, с. 8-9] (можна провести часткову паралель з класифікацією чотирьох рівнів мовних одиниць Ф. де Соссюра + текстовий рівень):

- **Графічні відмінності** – нестандартна загальна презентація і організація письмової мови, яка відрізняється специфічною типографією, дизайном сторінок, розміщенням елементів на сторінці, використанням ілюстрацій і кольору. Інтернет-дискурс має дистинктивні риси майже за всіма з цих параметрів, наприклад, з лівого боку сторінки (з правого боку – на сайтах, що містять текст мовами, які пишуться справа наліво, наприклад, арабською) часто знаходиться панель навігації з гіперпосиланнями на розділи сайту.

- **Графемні відмінності** (за Д.Крісталом «*Graphological*») – нестандартне використання алфавіту, капіталізації, орфографії, пунктуації, а також способів виділення інформації (курсив, підкреслення, тощо). Інтернет-дискурс має власні особливості на цьому рівні, які, однак, ще не є усталеними. Наприклад: «*dude stfu i no wat im doin*» [26]. В цьому прикладі ми можемо спостерігати нестандартну орфографію наступних слів: *no* (*know*), *wat* (*what*), *im* (*I m*), *doin* (*doing*), а також відсутність пунктуації і капіталізації на початку речення. З відмінностей інших рівнів можемо спостерігати аббревіатуру *STFU* (*Shut the fuck up*).

- **Лексичні відмінності** – особливий набір використаної лексики й ідіом. Наприклад, «*Lol, u level 1 n00b stfu pwne*d» [26]. У цьому прикладі бачимо характерне для онлайн-ігор слово *noob*, що значить *newbie* (новачок), разом із ідіомою *level 1* (абсолютно початковий), що додає слову *noob* додаткової глумливої емпатичності. Також фіксуємо в цьому прикладі дві аббревіатури – *LOL* (*Laughing out loud*) і *STFU* (*Shut the fuck up*), а також слово *pwne*d, що є усталеним написанням слова *owned* в онлайн-іграх (цю традицію ненавмисно започаткував один з розробників гри *Warcraft*, який зробив цю орфографічну помилку і вона потрапила до фінального реліза гри). З відмінностей інших рівнів спостерігаємо нестандартну орфографію в словах *U* (*You*) і *n00b* (написання цифр замість літер – це так званий *Leetspeak*, який буде окреслено пізніше), а також майже повну відсутність пунктуації.

- **Грамаітичні відмінності** – нестандартна структура речень, порядок слів і вибір афіксів. Наприклад: «*can i hav muneys pplsplsplz!!11*» [26]. В цьому прикладі бачимо майже усталену в онлайн-іграх синтактичну конструкцію *Can i have* (іноді зустрічається варіант *Can i haz*), що за стандартом літературної англійської мови відповідає за змістом конструкції *May I have*. Також тут порушується ще одне правило граматики літературної англійської мови – неіснуюча і від цього більш експресивна форма множини слова *money*. З відмінностей інших рівнів спостерігаємо нестандартне написання слів *hav* (*have*) і *mune*y (*money*), а також скорочення *pls/ppls/plzz* (*please*), яке було повторено багато разів без пропусків і в останній ітерації здобуло оказіональний афікс *-z* замість *-s*. Дві цифрові графеми – одиниці на кінці речення – це ознака того, що автор поспішав при набірванні тексту і випадково відпустив клавішу *Shift* і таким чином замість двох графем «!» випадково з'явилися дві графеми «1».

- **Текстові відмінності** – нестандартна структурна організація тексту, яка відрізняється послідовністю викладення думок, ступенем віднесеності до теми, структурою параграфів та логічною послідовністю умовиводів. Наприклад, текст на форумі впорядковано за ніками співрозмовників, датою написання повідомлення, темою дискусії, та розділом, де знаходиться ця тема дискусії.

Підсумовуючі все сказане вище, можна висновувати разом із К.В.Вігурським та І.А.Пільціковим, що «філологія та технологія зацікавлені у кооперації та взаємодопомозі» [3, с. 11]. Інтернет-дискурс, який отримав також назву *Netspeak* (згадаємо *Oldspeak/Newspeak* в Дж.Оруелла) від Д. Крістала [19, с. 19], – це плідний матеріал для вивчення сучасними мовознавцями, оскільки він містить дуже багато того, що ніколи раніше не зустрічалося і не вивчалось лінгвістикою. Дану роботу буде сконцентровано на одному з розділів мовознавства, якому Інтернет надав надзвичайно багато нової інформації для вивчення – ономастиці.

За короткий відрізок часу існування Інтернету (близько 50-ти років – з 1960-х до 2013) не тільки ономастика, а загалом і лінгвістика не встигли повною мірою описати цей феномен. В останній час ця тенденція поступово змінюється, і з'являються мовознавчі праці, які присвячено комунікації у сфері інформаційних технологій [4, с. 1]. Виходячи з цього, видається важливим окреслити базові терміни, якими ми оперуватимемо у даному дослідженні, оскільки ономастиці наразі бракує чіткої і послідовної термінології для описання Інтернет-простору.

Найширшим за обсягом є термін, який означає онімічний простір Інтернету в цілому. Найближчою за змістом кореляцією в усталеній ономастичній термінології нам видається термін **ономастикон** – сукупність онімів у певній мові, формі існування мови, функціональному стилі, сфері вживання мови, творчості мовної особистості, тексті, дискурсі, на певній території, у певний історичний період розвитку мови [10, с. 517]. Сукупність онімів, які існують в межах Інтернету, підпадає під цей опис, оскільки вона обмежена сферою вживання, але, завдяки своїй рекурсивній конструкції [20], сфера вживання цих онімів – Інтернет – не є обмеженою ані територією, ані етносом, ані мовою. Це дає нам можливість виділити фундаментально новий вид ономастикону – **Інтернет-ономастикон**, який є сукупністю власних імен, що функціонують в межах Інтернет-середовища [5, с. 114].

Наступний крок, який варто зробити, – це з'ясувати, який саме компонент Інтернет-ономастикону можна вважати його базовою одиницею. На думку О.В.Суперанської «власна назва надається єдиному, спеціально обраному об'єкту, який входить до певного класу, для його виокремлення та ідентифікації» [13, с. 11]. Гадаємо, що у межах Інтернету об'єктом, який найбільш повно відповідає цьому опису, є **веб-сайт** – сукупність

документів, що створені спеціальним способом і містять певну інформацію або виконують певні функції і які об'єднані під однією адресою в Інтернеті. Виходячи з цієї дефініції, робимо припущення, що веб-сайт – це продукт інтелектуальної діяльності однієї людини або групи людей, що слугує певній меті. Мовознавці вже виділяли назви класів об'єктів із східними характеристиками. Першим до цієї ідеї дійшов А. Бах, який окремим класом власних назв вважав заголовки літературних творів та планів (військових і т.п.) [17, с. 4]. Ця ідея була апробована та поглиблена в процесі розвитку ономастики, наприклад, О.В.Суперанською, яка виокремлює власні назви творів літератури та мистецтва [12, с. 203]. Чітке визначення цієї категорії онімів наведено в словнику Н.В.Подольської, яка надає їм назву **ідеоніми** – власні назви, які мають денотати в розумовій, ідеологічній та художній сферах людської діяльності [8, с. 61]. У новітніх наукових дослідженнях, які брали до уваги наявність Інтернет-ономастикону, окремим підрозділом ідеонімів було виокремлено **віртуалоніми** – власні назви віртуальних (комп'ютерних та інтернетівських) об'єктів, які підрозділяються на **комп'ютероніми** – власні назви денотатів, які пов'язані з роботою з комп'ютером, та **інтернетоніми** – власні назви об'єктів, які пов'язані з Інтернетом. Саме до складу останніх включено **сайтоніми** – власні назви сайтів [14, с. 133-134].

Найновітніший словник української ономастичної термінології уточнює, що ідеонім – це «вид хремотоніма; власна назва окремого об'єкта культури, науки, мистецтва, взагалі духовності» [11, с. 94]. Хремотонім має визначення «власної назви [унікального] людського творіння або суспільного явища» [11, с. 189]. Ці визначення дещо суперечать наведеним раніше дефініціям, оскільки включають ідеоніми до класу хремотонімів. Традиційно ці два класи є рівноправними і незалежними один від одного [див. 8, с. 12].

Потрібно уточнити, що саме слід вважати назвою сайта, оскільки кожен сайт має два унікальних ідентифікатори, які можуть використовуватись, за словами О.В. Суперанської, «для його виокремлення та ідентифікації» [13, с. 11]: **IP-адресу** – номерний ідентифікатор, який складається з чотирьох груп цифр, та **доменне ім'я** – словесний ідентифікатор, націлений на легкість запам'ятовування користувачем. Завдяки системі доменних імен (*Domain Name System*) орієнтація у Всесвітній павутині була значно полегшена, оскільки кожній IP-адресі може бути присвоєний власний вербальний ідентифікатор, наприклад, IP-адресі *72.14.204.103* відповідає доменне ім'я *google.com*. Слід зазначити, що ця система працює автоматично, без участі користувача, а отже користувачі зазвичай мають справу лише з доменними іменами, часто навіть не здогадуючись про існування пов'язаних з ними IP-адрес. Під назвою сайта надалі маємо на увазі виключно доменне ім'я. Розглянемо присутні в ньому елементи:

- **специфікатор схеми**, який позначає протокол, що використовується. Наприклад, *http:* (вказує на те, що використовується протокол HTTP), *ftp:* (вказує на те, що використовується протокол FTP). Цей елемент є суто технічним додатком і тому не буде братися нами до уваги при розгляді сайтонімів;

- **назва хосту**, яка безпосередньо є унікальною назвою сайту [18], обраною для нього тими, хто його створив. Слід зазначити, що часто назва сайту включає в себе частину «*www.*», але ця частина є необов'язковою і наразі застарілою традицією;

- **публічний суфікс**, який позначає деякі характеристики сайту. Наприклад, *.com* (позначає комерційну належність сайту), *.co.uk* (позначає географічну приналежність до Великобританії) [див. детальніше: 23].

Для наочності прикладемо цю схему до домену корпорації *Google*, який згадувався вище, – *http://www.google.com:*

- **специфікатор схеми:** *http:*
- **назва хосту:** *www.google*
- **публічний суфікс:** *.com*

Необхідно також уточнити, як саме слід співвідносити різні назви одного сайту, бо сюди відносимо, по-перше, той ідентифікатор, під яким обраний сайт значиться в базах DNS-серверів (наприклад, *www.google.com*), по-друге, скорочений варіант назви сайту, який використовується в розмовних посиланнях на сайт (наприклад, *Google*). Обидві ці назви є власними і називають один і той же сайт. Наявність скороченого варіанту назви зумовлена прагненням до економії мовних ресурсів. Схоже спостереження зробив Є.С. Отін стосовно ергонімів, які можуть функціонувати у повній формі та як адресний, або телеграфний варіант – абrevіатурне скорочення чи поодиноке «ключове» слово [6, с. 147], як, наприклад, *Одеський національний університет* та *ОНУ*. При більш детальному розгляді можемо висновувати, що обидві ці назви – доменне ім'я і розмовне посилання – знаходяться у певних ієрархічних стосунках: **еквонімічних**, коли розмовне посилання співпадає з доменним ім'ям, або у **гіперо-гіпонімічних**, де **гіперонім** є назва порталу, наприклад, *Google*, а **гіпоніми** є адреси сторінок сайту (*www.google.com*, *www.google.ru*). Подальший розподіл цього порталу на підрозділи призводить до появи ще одного, нижчого рівню гіпонімів, наприклад: електронна пошта *http://mail.google.com/* або онлайн-фотоальбоми *http://picasaweb.google.com/*.

Підсумовуючи вищесказане, сходимо висновку, що Інтернет є феноменом, який через його новітність наразі неглибоко досліджено, особливо з лінгвістичної точки зору.

Архітектура Інтернету є унікальним витвором науково-технічної думки, оскільки він відрізняється від архітектури інших мереж своєю рекурсивною моделлю взаємодії хостів «Клієнт – Сервер».

Інтернет, в наслідок своєї новітності і незвичайності, сприяв створенню нового типу дискурсу – Інтернет-дискурсу, який є результатом мовної поведінки користувачів Інтернету, що призводить до появи великої кількості лінгвістичного матеріалу. Інтернет-дискурс характеризується графічними, графологічними, лексичними, граматичними і текстовими відмінностями.

Невід'ємною частиною Інтернет-дискурсу є власний ономастикон, який можна розуміти як сукупність всіх власних назв, що функціонують в Інтернет-середовищі. Базовою одиницею Інтернету є сайт, відповідно,

базовою одиницею Інтернет-ономастикону є назва сайту, тобто сайтонім, який відносимо до підкласу інтернетонімів та класу ідеонімів. На даному етапі наше дослідження сконцентровано виключно на власних назвах, що називають сайти.

Література:

1. Баран Г. П. Полікодовість веб-сайтів політичних партій США і Великої Британії як одна зі стратегій впливу на електорат / Г. П. Баран // Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки. – № 17. – Одеса : Астропринт, 2013. – С. 3-10.
2. Бройдо В. Л. Архитектура ЭВМ и систем / В. Л. Бройдо, О. П. Ильина. – СПб. : Питер, 2009. – 2-е изд. – 720 с.
3. Вигурский К. В. Филология и современные информационные технологии (К постановке проблемы) / К. В. Вигурский, И. А. Пильщиков // Известия РАН. Серия литературы и языка. – М. : Изд-во РАН, 2003. – № 62. – С. 9-15.
4. Винник О. Ю. Комунікативні стратегії і тактики впливу на адресата в сучасному англomовному дискурсі програмування : автореф. дис.... к.філол.н. : спец. 10.02.04 / О. Ю. Винник. – Львів, 2012. – 20 с.
5. Карпенко М. Ю. Виокремлення базової одиниці Інтернет-ономастикону / М. Ю. Карпенко // Мова. – № 17. – Одеса : Астропринт, 2012. – С. 113-115.
6. Отин Е. С. Труды по языкознанию / Е. С. Отин. – Донецк : Юго-Восток, 2005. – 480 с.
7. П'єцух О. І. Динаміка метафори в англomовному електронному дискурсі «Вибори 2010-2012 рр.в Україні» : дис.... к.філол.н. : спец. 10.02.04 / О.І.П'єцух. – Черкаси, 2013. – 216 с.
8. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. – М. : Наука, 1988. – 2-е изд. – 192 с.
9. Реконвальд Н. В. Англomовний чат як різновидність комп'ютерно-опосередованої комунікації (прагмалінгвістичне дослідження) : дис.... к. філол. наук: спец: 10.02.04 / Н. В. Реконвальд. – Одеса, 2008. – 267 с.
10. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.
11. Словник української ономастичної термінології / Уклад. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. – Харків : Ранок-НТ, 2012. – 256 с.
12. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / А. В. Суперанская. – М. : Издательство ЛКИ, 2007. – 2-е изд. – 368 с.
13. Суперанская А. В. Ономастика начала XXI века / А. В. Суперанская. – М. : Институт языкознания РАН, 2008. – 80 с.
14. Торчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови : дис.... д. філол. наук: спец: 10.02.01 / М. М. Торчинський. – Київ, 2010. – 502 с.
15. Язык средств массовой информации : [учеб. пособие для вузов] / Под ред. М. Н. Володиной. – М. : Академический Проект; Альма Матер, 2008. – 760 с.
16. Alexa the Web Information Company [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.alexa.com>.
17. Bach A. Deutsche Namenkunde / A. Bach. – Heidelberg: Universitätsverlag C.Winter, 1952. – Т. 1. – 331 s.
18. Configuring a Delegated Domain Name System [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.aunic.net/dns.html>.
19. Crystal D. Language and the Internet / D. Crystal. – NY : CUP, 2006. – 2nd ed. – 304 p.
20. Encyclopædia Britannica [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.britannica.com>.
21. Hassa S. Projecting, Exposing, Revealing Self in the Digital World: Usernames as a Social Practice in a Moroccan Chatroom / S.Hassa // Names : A Journal of Onomastics. – Lawrence : Maney Publishing, 2012. – Volume 60, Issue 4. – P. 201-209.
22. Kahn R. E. What Is the Internet (and What Makes It Work) / R.E. Kahn, V. Cerf [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cnri.reston.va.us/what_is_internet.html.
23. Public Suffix List [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://publicsuffix.org>.
24. Schultheiss D. Long-term motivations to play MMOGs: A longitudinal study on motivations, experience and behavior [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.digra.org/dl/db/07311.00087.pdf>.
25. Suska D. Text in the Internet space (selected research and methodological aspects) / D. Suska // Філологічний вісник Уманського ДПУ ім. П. Тичини. – Умань : Візаві, 2012. – С.169-176.
26. Urban Dictionary [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.urbandictionary.com>.
27. Witten K. Sociophonetic Variation in an Internet Place Name / K.Witten // Names : A Journal of Onomastics. – Lawrence : Maney Publishing, 2012. – Volume 60, Issue 4. – P. 220-230.